

Trakya Üniversitesi Yayınları: 156
Balkan Araştırma Enstitüsü Yayını: 4

BALKANLARA GİDİŞİNİN 750. YILINDA
ULUSLARARASI SARI SALTUK GAZİ
SEMPOZYUMU

06-10 Kasım 2013
Köstence-ROMANYA

BİLDİRİLER

Yayına Hazırlayanlar
Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN
Doç. Dr. Rıdvan CANIM
Yrd. Doç. Dr. Bülent AKYAY
Araş. Gör. Fatma RODOPLU

Edirne - 2014

BALKANLARA GİDİŞİNİN 750. YILINDA
ULUSLARARASI SARI SALTUK GAZİ
SEMPOZYUMU

BİLDİRİLER

Trakya Üniversitesi
Balkan Araştırma Enstitüsü

Yayına Hazırlayanlar

Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN
Doç. Dr. Rıdvan CANIM
Yrd. Doç. Dr. Bülent AKYAY
Araş. Gör. Fatma RODOPLU

Kapak Tasarım

Prof. Dr. Ahmet GÜNŞEN
M. Sedat SERT
Niğmet GÜLER

ISBN: 978-975-374-176-7

Bu bildiri kitabı Trakya Üniversitesi
TÜBAP - 2013/130 numaralı
Bilimsel Araştırma Projesinin desteği
ile basılmıştır.

Baskı: Eser Matbaacılık ve Tic. Koll. Şti.
Sertifika No: 19950
Çilingirler Cad. Veyis İşhanı No: 4 - EDİRNE
Tel.: 0 284 225 18 12 - 214 38 05
E-mail: eserofset22@gmail.com

İÇİNDEKİLER

Kemal YÜCE - Sarı Saltuk İnançının Yayılma Sahaları	139
Mahmut ÇELİK - Balkanlarda (Arnavutluk'ta) Bektaşî Tarikatının Yayılmada Sarı Saltuk Efsanelerinin Rolü.....	147
Necati DEMİR - Tarihi, Kültürel ve Destani Bir Kaynak Olarak Saltukname	155
Necmettin TURİNAY - Balkanlarda Türk Tarihi Açısından Özgün Bir Deneme: Sarı Saltuk, Bogomiller ve Bogomilizm	177
Sara KUEHN-Mehmet TÛTÛNCÛ - Further Notes On The Setting For The Veneration Of Sarı Saltuk Dede.....	217
Nevzat ÖZKAN - Sarı Saltuk ve Gagavuzlar	239
Orhan KURTOĞLU - Ali Nihani'nin Manzum Hacı Bektaş-ı Veli Velayetnamesi'ndeki Sarı Saltuk Bölümü	257
Rıdvan CANIM - Seyahatnamelere Göre Balkanlarda Sarı Saltuk Makamları	285
Mehmet Saffet SARIKAYA-Necmettin BARDAKÇI-Nejdet GÛRKAN 715/1315'de Yazılan Tuffahu'l-Ervah'a Göre Sarı Saltuk.....	293
Selahaddin BEKKİ - Arkaik Kahramanlık Destanları İle Saltukname'nin Benzerlikleri Üzerine	313
Seher KARLIDAĞ - Saltukname'de Değerler Eğitimi Üzerine Sosyokültürel Bir Deneme (A Socio-cultural Essay on Values Education in Saltukname).....	325
Süleyman Sami İLKER - Saltukname'de Görmezlik (Körlük) İçin Uygulanan Halk Tababeti İyileştirmeleri	343
Şükrü Haluk AKALIN - Saltukname'ye Göre Sarı Saltuk	351
Tuncer BAYKARA - Sarı Saltuk Menakıbının Sosyal Tarih Açısından Önemi	365
Sempozyum Fotoğrafları	371

anlığı

ıy., s.

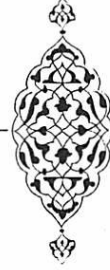
d=8

Fwp

ÇLE

2FJ

BALKANLARDA (ARNAVUTLUK'TA)
BEKTAŞİ TARİKATİNİN YAYILMASINDA
SARI SALTUK EFSANELERİNİN ROLÜ

Mahmut ÇELİK

İştip "Gotse Delçev" Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, MAKEDONYA
mahmut.celik@ugd.edu.mk

BALKANLAR'DA (ARNAVUTLUK'TA) BEKTAŐI TARİKATININ YAYILMASINDA SARI SALTUK EFSANELERİNİN ROLÜ

Prof. Dr. Mahmut ÇELİK*

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan topraklarına girmesiyle buralarda İslam dini ile birlikte dil ve genel olarak İslam kültürü de girmiş, yerleşmiş ve günümüze kadar sürmüştür. Aynı biçimde Nakşibendi, Mevlevi, Kadiri, Sa'di, Rifai, ve özellikle Bektaşî gibi tüm tarikatler de bura halkı arasında yayılmış ve böylece tarih boyunca kent ve hatta köylerde kesin olarak sayısını bilmediğimiz tekke ve türbeler de inşa edilmiştir.

Arnavutluk'taki tarikatler hakkında kitap veya makale, Balkan memleketlerine göre daha az yayınlanmıştır. Hatta Bektaşîlik dışında Arnavutluk'taki tarikatler hakkında bilgimiz hemen hemen hiç yoktur. Yalnız Arnavutluk tarihi genel olarak Bektaşîlikle son derece bağılı olduğu için bu tarikat hakkında birkaç kitap ile birkaç makale yayınlanmıştır. İşte yayınlanan bu eserlere dayanarak, Bektaşîlik tarikatının yayılması konusunda Türk – İslam misyoneri olan Sarı Saltuk'un bizzat çabaları ve efsaneleri Arnavutluk'ta bu tarikatın nasıl etkin olduğu, hangi tarihlere kadar sürdüğü, hangi tekkelerin nerede inşa olduğu ve bu tekkeler hakkında kimin dede, baba olduğu, kimin yetiştiği, kimin kimden el aldığı ve kimin nasıl eser verdiği anlaşılmaktadır.

Arnavutluk'ta yaşayan Arnavut ulusunun dini, siyasi ve kültür hayatında Bektaşîliğin önemli rolü vardır. Hemen hemen her şehirde en az birer Bektaşî tekkesi bulunmakta idi. Fakat ne yazık ki XVIII. ve XIX. yüzyılda bu tekkelerin tam sayısını belli etmek için, bu tekkeler hakkında bilgimiz çok azdır. Arnavutluk'taki Bektaşîlik ayrı bir özellik taşımaktadır, bugüne dek Bektaşîlik Arnavut halkı arasında en çok sevilen ve en çok yayılan bir tarikattir. Arnavut ulusu da Bektaşî tarikatının Arnavutlar arasında yayılması konusunda Sarı Saltuk efsanelerinin ile menkıbelerinin önemli bir rol oynadıklarına inanmaktadırlar.

Sarı Saltuk'un yarı tarihi, yarı efsanevi vaziyeti ciddi bir araştırmaya değer. Doğru olan cihet, Sarı Saltuk'un büyük bir saygıya mazhar olduğu Balkanlar'daki Bektaşîlik ile Bektaşîlik tarikatının yayılmasıyla ilgili sıkı sıkıya alakalı olmasıdır.

Anahtar kelimeler: Sarı Saltuk, Bektaşîlik, Efsaneler, Tekkeler, Menkıbeler.

* Makedonya – İştîp “Gotse Delçev” Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı,
mahmut.celik@ugd.edu.mk

THE ROLE OF SARI SALTİK LEGENDS FOR THE EXPANSION OF BEKTASHI SECT IN THE BALKANS (ALBANIA)

Asst. Prof. Mahmut ÇELİK*

ABSTRACT

After the entry of Ottoman Empire into the territory of the Balkans, together with the Islam was entered and installed also the language and at the same time the Islam culture, which are still present. In the same way, the Naqshbandi, Mevlevi, Kadiri, Sa`di, Rifai and particularly Bektashi sects were expanded between the local population and in the towns and cities they built an undetermined number of mausoleums and dervish lodges called tekke.

There are published less books and articles about the sects in Albania by comparison to the books and articles published in Balkan countries. We don't have almost nothing about the sects in Albania. It is just because of the relations of Albanian history with the Bektashi order, there are some books and some articles published about them.

We get some knowledge about the expansion of Bektashi order especially from the legends of Sari Saltik - The Turkish - Islam missionary. His legends are talking about the fact how this sect became active, the dates of its duration, which dervish convents are built where, who is the grandfather, the father; and who wrote how the piece of art.

The role of Bektashi order in the religion, political and cultural life of Albanian people is significant. Almost in every town it could be found Bektashi lodge. But, unfortunately we don't have enough information about the number of this lodges in XVIII and XIX centuries. The Bektashi order in Albania has a particular characteristics. The Bektashi order among the people in Albania is the most liked and the most expanded sect. The Albanian people think that for the expansion of Bektashi order in Albania, the significant role played the Sari Saltik`s legends and sagas.

The history and the legend of Sari Saltik need to be researched. The reason of this researches is the strength connections of Bektashis and the Bektashi order in the Balkans where Sari Saltik enjoys great respect.

Key words: Sari Saltik, Bektashi order, Legends, Lodges, Sagas.

* Macedonia - "Goce Delcev" University of Stip, Head of Department of Turkish Language and Literature.
mahmut.celik@ugd.edu.mk

GİRİŞ

Sarı Saltuk'un türbe ve makamları üzerine yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. F.W. Hasluck Kaliakra (Varna/Bulgaristan), Babaeski (Türkiye), Babadağ (Romanya), Ohri (Makedonya) ve Kruya'daki (Arnavutluk) türbe ve makamları araştırmıştır¹;

Son zamanlarda bu konular üzerinde çalışan çeşitli uluslara ait bilim adamlarının arasına, Türk folkloru üzerinde çalışan bilim adamlarının da, bu zengin ve tür bakımından oldukça geniş olan Türk halkına özgü efsaneler üzerinde derlemeler ve incelemeler yapanları da görülmeye başlamıştır².

Bu efsaneler üzerinde farklı düşünce ve yorumlar öne sürerek, çalışmalar yürüten bilim adamları, efsanelerde çeşitli inanç unsurlarının oluşmasına, hususi olarak paganlık, çok tanrılı ve tek tanrılı inanç dönemlerine ait özellikleri ele almışlardır. Özellikle, efsanelerde anlatılan olaylar gerçek olmasa bile, olayları yaşayan kişiler ve yaşadığı yer gerçektir. Olayların yaşandığı bu yerlerde Türkler de kendilerine özgü efsaneler ortaya koymuşlardır.

Türkiye'nin birçok yörelerinde, yakın ve ortadoğu ülkelerinde, ayrıca Balkanlar'da XIII. yüzyılın tanınmış Türk - İslam misyoneri Sarı Saltuk'la beraber Horasan'dan gelip Anadolu'ya yerleşen Bektaşî tarikatının kurucusu olan Hacı Bektaş Veli'nin oldukça çok efsaneleri vardır. Arnavutluk'ta eski dönemlerden bugüne kadar gelen efsanelerde ise, Sarı Saltuk'un papaz giysileri içinde yörelerde yaşayan Hristiyanlar arasında İslam dinini yaymaya çalışmakta olduğu söylenmektedir. İpek'te, Zeynel Ağa Ova'sında eskiden beri onun türbesi olduğu söylenen bir türbe bugün bile korunmakta olup yöre halkı tarafından halen ziyaret edilmektedir. Yöre halkının anlattığına göre çok eski zamanlarda yaygın olan saarılık hastalığı yüzünden çok insan acı çekmiş. Uzaktan gelen bir yabancı bir dua okuyarak halkı bu hastalıktan kurtarmış ve halk bunun üzerine

¹ F.W.Hasluck, **Christianity and Islam Under the Sultans**, c.II, Oxford, 1929, ss. 429-439

² Dr. Saim Sakaoğlu, **Anadolu – Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve bu Efsanelerin Tıp Kataloğu**, Ankara, 1980, s. 82-86

“sarıya saldı” demiş. Bu deyiş zamanla “Sarı Saltuk’a” dönüşmüş ve yabancıya adı olmuş³ olduğu söylenmektedir.

Yine, ikinci bir İpek efsanesine göre, Sarı Saltuk Türkiye’de Sarıyer köyünde doğmuş. Dürüst, akıllı, dindar biriymiş. Çevresinde çok öğrencisi varmış. Yedi öğrenci gelmiş, onlardan her biri ondan ders görerek kemâl sahibi olmuşlar. Sarı Saltuk öldüğünde her biri cenazeyi kendi memleketlerine götürmek istedikleri için aralarında tartışma çıkmış. Fakat bu sırada Allah tarafından aynı gece yedisi de rüyalarında Sarı Saltuk’u görmüşler. Sarı Saltuk hepsiyle aynı şekilde konuşmuş ve demiş ki: Herbiriniz birer tane tabut alın, hangisinde beyaz çiçek görürseniz ben orda olacağım. O tabutun sahibi beni alıp ülkesine götürsün!.. Etesi gün hepsi birer tabut almışlar. Ancak hepsinin yanında birer beyaz çiçek bitmiş. Yine her tabutta Sarı Saltuk’un cenazesi yatıyormuş. Bunbun üzerine yedisi de tabutunu alıp kendi memleketine götürmüş. Bugün Sarı Saltuk’un yedi mezarı vardır⁴ iddiası hala sürmektedir.

Bunlardan bazılarını Velayetnâmelerde, Menakıbnâmelerde, özellikle de Osmanlı dönemine ait Saltuknâmelerde bulmak mümkündür. Bununla ilgili olarak ilginç elyazması kitap, Kosova’da, Yakova kentinde Bektaşî Tekke’sinde korunmaktadır. Horasanlı Hacı Bektaş Veli’ye ait olan bu Menakıbnâmenin adı “Hâzâ Kitabu menâkıbi katbü’l-ârifin Hazreti Hünkâr Bektaş Veli al-Horasânî, kuddise sirruhu l’aziz”dir⁵.

Bu kitabın 41. ve 42. bölümlerinde Sarı Saltuk’la ilgili bazı efsaneler vardır ki, bu efsaneler halk arasında zamanla yayılarak fantastik unsurlarla süslenmişlerdir⁶.

³ Yaşar Kalafat, A.g.e., s. 57

⁴ Dr. Hasan Kaleshi, Albanische Legenden um Sari Saltuk, Actes du Premier Congres International des Etudes Balkaniques et Sud-Est Europeennes, VII, Sofia, 1971, s. 817 (815-828); Dr. Hasan Kaleshi Legjendat shqiptare për Sari Salltukun, Përparimi, Prishtinë, 1967, nr. 1, s. 88-90 (86-103)

⁵ Prof. Dr. Şevket Plana, Kosova ve Makedonya Türbeleriyle İlgili Önemli Efsaneler, ÇEVREN-Toplum, Bilim, Yazın ve Sanat Dergisi, Priştine, Sayı 59, 1987, s. 21

⁶ Dr. Hasan Kaleshi, A.g.e. s. 65-67

ARNAVUTLUK'TA BEKTAŞİLİK

Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan topraklarına girmesiyle buralarda İslam dini ile birlikte dil ve genel olarak İslam kültürü de girmiş, yerleşmiş ve günümüze kadar sürmüştür. Aynı biçimde Nakşibendi, Mevlevi, Kadiri, Sa'di, Rifai, Bektaşî gibi tüm tarikatler de bura halkı arasında yayılmış ve böylece tarih boyunca kent ve hatta köylerde kesin olarak sayısını bilmediğimiz tekke ve türbeler de inşa edilmiştir. Fakat XIX. yy.'ın sonlarında ve XX. yüzyılın başlarında büyük ve güçlü Osmanlı devletinin çökmesiyle ve bu topraklardan uzaklaşmasıyla buralarda yeni kurulan milliyetçi devletler fırsat bulurak ellerinden geldiği kadar Tekke ve Türbeleri yıkmıştır. Fakat, çok sayıda yaşayan Müslümanların şehir ve köylerinde öteki İslam eserleriyle birlikte tekke ve türbelerin bazıları günümüze kadar korunabilmiştir. Korunan tekkelerin bir kısmı halen etkinliğini sürdürmektedirler.

Son zamanlarda tüm dünyada bu tarikat, tekke ve türbelerle ilgili çok sayıda araştırma ve incelemeler yapılmaktadır. Bütün Anadolu'daki tekkelerin Balkan memleketleriyle ve aynı şekilde bütün Balkan memleketlerindeki tekkelerin Anadolu, Arap memleketleri ve hatta Rusya Federasyonun'daki Müslüman ahalinin çoğunlukta olduğu Cumhuriyetleriyle farklı yönden ilişkileri vardır. Zamanla bunlarla ilgili çeşitli kitaplar, makaleler ve tanıma yazıları yayınlanmaktadır. Fakat Arnavutluk'taki tarikatler hakkında kitap veya makale gibi yayınlar Balkan memleketlerine göre daha az yayınlanmıştır. Hatta Bektaşilik dışında Arnavutluk'taki tarikatler hakkında bilgimiz hemen hemen hiç yoktur. Yalnız Arnavutluk tarihi genel olarak Bektaşilikle son derece bağlı olduğu için bu tarikat hakkında birkaç kitap ile birkaç makale yayınlanmıştır. İşte yayınlanan bu eserlere dayanarak Arnavutluk'ta bu tarikatın nasıl etkin olduğu, hangi tarihlere kadar sürdüğü, hangi tekkelerin nerede inşa olduğu ve bu tekkeler hakkında kimin dede, baba olduğu, kimin yetiştiği, kimin kimden el aldığı ve kimin nasıl eser verdiği anlaşılmaktadır.⁷

Arnavutluk'ta Bektaşilikle ilgili yayınlanan hemen hemen bütün eserleri bir araya getirerek böylece Arnavutluk'ta Bektaşiliğin Balkan memleketlerinde olduğu gibi iki koldan yerleştiği kanaatine vardık. Birincisi, Bulgaristan'da XIII. yüzyıldan itibaren

⁷ Nimetullah Hafız; Arnavutluk'ta Bektaşilik, Çevren Bilim/Kültür Dergisi, sayı 81, Priştine, 1991, s.29

yerleşmeye başlayan ortodoks veya heteredoks mahiyetindeki Bektaşiliğin Bulgaristan’da yerleşmesi esas olarak Balkanların Osmanlı devleti tarafından alınmasından sonra başlar. Bu konuda Bulgaristan türkoloğu Dr. Riza Mollof’un kaydettiği gibi “Balkanlarda Türk aşiretleri veya Bogomilizm gibi eretik senf taraftarları ile münasebetleri; yeniçerilerin Bektaşilik mezhebiyle bağlılığı nispetinde bu tarikatın sarayın müslümanlaştırma gibi bir temessül siyasetinde oynadığı rol Balkanlar’da Şeyh Bedrettin’in yaptığı isyan ve buna hristiyan halkı ile tarikatçilerin iştirakı gibi birçok büyük ve önemli meselelerin konkre olarak incelenmesine bağlı olmasına bakmak gerek”.⁸

Buna dayanarak Bektaşiliğin Balkanlara yayılması XIII. yüzyılda Dobruca’ya ilk Selçuk kolonizasyonu ile ilgili olan birçok menkıbelerle başlar. Bu menkıbelerde, Sarı Saltuk Dede adında mitolojik karakteri haiz bir kimsenin Balkanlara geçtiğinden bahsedilir. Kimi araştırmacılar Sarı Saltuk Dede’nin Tatarlar arasında misyonerlik yaptığını, kimileri onun Ahmet Yesevi ile Hacı Bektaş Vei’nin müridi olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁹ Fakat herşeye rağmen Sarı Saltuk Dede’nin İslam misyoneri olup olmadığı, Balkanlarda tarikat kurup kurmadığı veya nasıl mezhep kurduğu gibi meseleleri aydınlatmak kolay bir iş değildir. Daha sonraları buralara yerleşen Bektaşiler arasında Sarı Saltuk Dede’nin oldukça şöhret kazandığı görülmüştür. Böylece Sarı Saltuk Dede’nin kültlüğü, ilk önce Bulgaristan’dan Eski Yugoslavya’yı ondan sonra bugünkü Arnavutluk bölgelerini kapsamıştır. Bazı söylentilere göre, Bektaşiliğe bağlı olan Sarı Saltuk’un Eski Yugoslavya’da olduğu gibi Arnavutluk’ta da Osmanlı İmparatorluğunun Balkanlara yayılışından önce buralarda İslamiyeti yaymaya çalıştığı bilinmektedir. Bununla ilgili M. Tayyip Okiç “Bir Fetva” başlıklı yazısından Topkapı Sarayındaki Revan Kütüphanesi’nde 1612 numarada kayıtlı “Saltukname”yi göstermektedir.¹⁰ Bu kayıtlara dayanarak Sarı Saltuk Dede’nin Bulgaristan, Eski Yugoslavya ve Arnavutluk ulusları arasında sevilmiş olduğu hatta onun ölümünden sonra da buralarda yaşayan kent ve köy halkı ona sonsuz saygı göstermiş ve onu sevmişlerdir. Müslümanlardan başka Ortodokslar da Sarı Saltuk’un kendi dinlerinin yayıcısı olarak kabul ettiklerinden kendi yaşadıkları bölgelerde onun kabrinin olmasını istemişler ve böylelikle bazı köy ve

⁸ Prof. Dr. Hasan Kaleshi; Albanische Legenden um Sari Saltuk, Actes du Premier Congres International des Etudes Balkaniques et Sud-Est Europeennes. VIII, Sofia, 1971, s. 817

⁹ Dr. Saim Sakaoglu; Anadolu – Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve bu Efsanelerin Tip Kataloğu, Ankara, 1980, s.82-86

¹⁰ M. Tayyip Okiç; Sari Saltuka Ait Bir Fetva, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt I, sayı 1, s. 48-58, Ankara 1952

kentlerde, hatta kiliselerde Sarı Saltuk'un mezarlarının bulunduğuna inanmaktadırlar. Bugünlerde Kafkasya'da ve Romanya'da Sarı Saltuk Dede'nin kabrinin bulunmasıyla ilgili söylenen söylentiler gibi Eski Yugoslavya ve Arnavutluk'taki Arnavut ve Türk halkı İpek, Prilep ve Kruya'da ve Paştrik Dağında Sarı Saltuk Dede'nin birer kabrinin bulunduğuna inanılmaktadır. Ortodoks halkı ise Ortodoksluđu yaydığından dolayı Sarı Saltuk'un Korfu adasındaki Aya Spiridon ve Ohri'deki Aya Naum Manastırındaki mezarlarda bulunduğu iddia edilmektedir. Hasan Kaleşi Sarı Saltuk Dede'nin kabirleri ile yerli halk arasında çeşitli söylentilerin bulunduğunu da zikretmektedir.¹¹

Arnavutluk'ta Bektaşiliğin yayılmasının ikinci, en büyük ve en güçlü yolu Osmanlılar'ın bu yerleri tamamiyle işgal etmeleriyle ve Yunanistan Bektaşi Babaları aracılığıyla oldu. Bazı efsanelerde başka türlü fantazi unsurları vardır. Masal unsurları da efsanelerle brliktedir. Bunlar arasında İehy İbrahim'l ilgili bu efsane Şeyh İbrahim'le birlikte Şeyh Süleyman Acize Baba'yla da ilgilidir: Acize Baba İşkodra'nın Buşat köyündür. Genç yaşta İstanbul'a gitmiş ve efsaneye göre medrese okumuş, şeyhülislam olmuş. O sırada Şeyh İbrahim de Şam'dan İstanbul'a gelmiş. Şeyh İbrahi Sadi tarikatindenmiş ve kafirmiş. Yaşamını dilenerek sürdürmüş. Ayasofya'nın avlusunda uyurmuş. Burada Sultan'ın kızı hastalanmış. Sultan, bütün hekimleri sıra ile çağırđıđı halde hiçbirini derman bulamamış. En sonunda bieinin aklına Şeyh İbrahim gelmiş, bunu Sultan'a söylemiş. Bunun üzerine sultan da onu sarayına çağırılmış. Şeyh İbrahim, kızın yattığı odaya gelmiş, uzaktan eliyle işaret yaparak "Çık mübarek" diye bağırılmış. Bunu söyler söylemez kızın karnından bir yılan çıkmış, Şeyh hemen onu alıp koynuna sokmuş. Kız da birden iyileşi vermiş. Şeyh'e para vermek istemişler, Şeyh kabul etmemiş. Üstelik Sultan'ı görmek de istememiş. "Ben fakir biriyim, Sultan'la ne işim ola ki" demiş. Dönüp yine Ayasofya avlusuna gelmiş.

Şeyhülislam Acize Baba bu haberi duymuş ve çok şaşırılmış. Yardımcısı Abdüselamı çağırılmış ve birlikte Ayasofya'yı, Şeyh'i görmeye gitmişler. Ayasofya'ya gelip yatsı namazını kılıp Şeyh'i aramışlar. Onu bulmuşlar. Ancak, Şeyh kendisini niye aradıklarını sormuş. Onlar da müridi olmak istediklerini söylemişler. Şeyh, onlara zengin olduklarını bu bakımdan fakir birine mürid olamayacaklarını söylemişse de, onlar yine

¹¹ Prof. Dr. Hasan Kaleshi; a.g.e. s. 818

ısrar etmişler. Bunun üzerine Şeyh “Benimle birlikte olmak istiyorsanız, yarın gün doğmadan uzun bir yolculuğa çıkmaya hazır olun” demiş.

Şeyhülislam ve yardımcısı hazırlanmışlar, kemerlerine altın yerleştirmişler. Ertesi gün Ayasofya’ya gün doğmadan gelmişler. Şeyh’i bulup birlikte kum kapıya gitmişler. Denize geldiklerinde Şeyh, postekisini suya atmış üstüne oturup onları da çağırması. Onlar oturur oturmaz posteki suya batmış. Bunun üzerine boğulmaktan korkarak imdat istemişler. Fakat, Şeyh onlara “Üstünüzdeki yılanları (paraları) atınız, onları kemerlerinizde taşıyorsunuz” demiş. Bunun üzerine altınları atmışlar ve postekinin üzerine batmadan oturmuşlar. Yola koyulmuşlar ve mürid olmuşlar.

Şeyh İbrahim bir gün onları yanına çağırması. Adbüselam’a İstanbul’da bir tekke açmasını söylemiş. Süleyman Acize Baba’ya ise Yakova’ya gelip orada tekke açmasını emretmiş. Acize Baba da onu dinleyerek Yakova’ya gelmiş, tekkeyi kurmuş. Bu gün Arnavutlar oraya “Teqja e Madhe” (Büyük Tekke) derler.¹²

Özellikle, Kosova Cumhuriyeti ve Makedonya Cumhuriyet’inde ile bugünkü Arnavutluk’ta yaşayan Arnavut ulusunun dini, siyasi ve kültür hayatında Bektaşiliğin önemli rolü vardır. Hemen hemen her şehirde en az birer Bektaşi tekkesi bulunmakta idi. Fakat ne yazık ki XVIII. ve XIX. yüzyılda bu tekkelerin mevcut tam sayısını belli etmek için, bu tekkeler hakkında malesef bilimiz çok azdır. Arnavutluk’taki Bektaşilik ayrı bir özellik taşımaktadır. Nitekim, bugüne dek Bektaşilik Arnavut halkı arasında en çok sevilen ve en çok yayılan bir tarikattır.¹³ Arnavut ulusunun milli ve manevi folklorunda Bektaşi tarikatının Arnavutlar arasında yayılması konusunda Sarı Saltuk efsanelerinin ile menkıbelerinin önemli bir rol oynadıklarına inanmaktadırlar.

Sarı Saltuk’un yarı tarihi, yarı efsanevi vaziyeti ciddi bir araştırmaya değer. Doğru olan cihet, Sarı Saltuk’un büyük bir saygıya mazhar olduğu Balkanlar’daki Bektaşilik ile Bektaşilik tarikatının yayılmasıyla ilgili sıkı sıkıya alakalı olmasıdır. Balkanlar’da Ali taraftarlarının (alevi) tarihi karanlık kaldıkça, Sarı Saltuk hakkında ancak şüpheli mütalara sahip olabileceğiz.¹⁴

¹² Dr. Hasan Kaleshi; A. Degrand Souvenir de la Haute Abanie, Paris, 1901, s. 236

¹³ Dr. Hasan Kaleshi; Legjendat Shqiptare per Sari Saltukun, Perparimi, Prishtine, 1967, nr. 1, s.88-90

¹⁴ İslam Ansiklopedisi, İslam Alemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lugati, MEB Yayınları, Cilt 10, Eskişehir, 2001, s.221

Sonuç olarak da Saltuk Gazi'nin Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'e Nasihatını dile getirmeye çalıştık.

Ertuğrul Gazi, oğlu Alp Osman'ı hediyelerle Sinop'a Saltık Gazi'nin yanına gönderdi. Alp Osman, o zamanlarda genç bir yiğit idi. Sinop'a geldi, Saltık gazi'nin elini öptüç Saltık Gazi, Alp Osman'ın devleti ve saadetli başını yerden kaldırdı, Oğul! diye iki gözünü öptü. Yanına alıp nasihatlerde bulundu.

“Ey Oğul! Tanrı; sana ve nesline saadet, devlet ve izzet nasip etmiştir. Asla gazayı elden bırakmayın. Adalet ve doğruluktan ayrılmayın. Fakirlerin bedduasından kaçının. Halkı İncitmeyin, Hakkın yolundan çıkmayın.

BİBLİOGRAFYA

Dr. Saim Sakaoğlu, Anadolu – Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve bu Efsanelerin Tip Kataloğu, Ankara, 1980

Hafız, Nimetullah; Arnavutluk'ta Bektaşilik, Çevren Bilim/Kültür Dergisi, sayı 81, Priştine, 1991

Hasluck, F.W.; **Christianity and Islam Under the Sultans**, c.II, Oxford, 1929

İslam Ansiklopedisi, İslam Alemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lugati, MEB Yayınları, Cilt 10, Eskişehir, 2001

Kaleshi, Dr. Hasan; A. Degrand Souvenir de la Haute Abanie, Paris, 1901

Kaleshi, Dr. Hasan; Albanische Legenden um Sari Saltuk, Actes du Premier Congres International des Etudes Balkaniques et Sud-Est Europeennes, VII, Sofia, 1971,; Dr. Hasan Kaleshi Legjendat shqiptare për Sari Saltukun, Përparimi, Prishtinë, 1967, nr. 1

Kaleshi, Dr. Hasan; Albanische Legenden um Sari Saltuk, Actes du Premier Congres International des Etudes Balkaniques et Sud-Est Europeennes. VIII, Sofia, 1971

Kaleshi, Dr. Hasan; Legjendat Shqiptare për Sari Saltukun, Përparimi, Prishtine, 1967, nr. 1

Okiç, M. Tayyib; Sari Saltuka Ait Bir Fetva, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt I, sayı 1, Ankara

Plana, Prof. Dr. Şevket; Kosova ve Makedonya Türbeleriyle İlgili Önemli Efsaneler, ÇEVREN-Toplum, Bilim, Yazın ve Sanat Dergisi, Priştine, Sayı 59, 1987

Sakaoğlu, Dr. Saim; Anadolu – Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve bu Efsanelerin Tip Kataloğu, Ankara, 1980

ساريسالطوق

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعلنا من امة محمد صلى الله عليه وسلم
التي هي خير الامم والدينا خير الديانات
والله اعلم بالصواب

BALKANLARA GİDİŞİNİN 750. YILINDA

ULUSLARARASI SARI SALTUK GAZİ

SEMPOZYUMU

06-10 Kasım 2013

Köstence-ROMANYA

Trakya Üniversitesi Yayınları

ISBN: 978-975-374-176-7

9 789753 741767